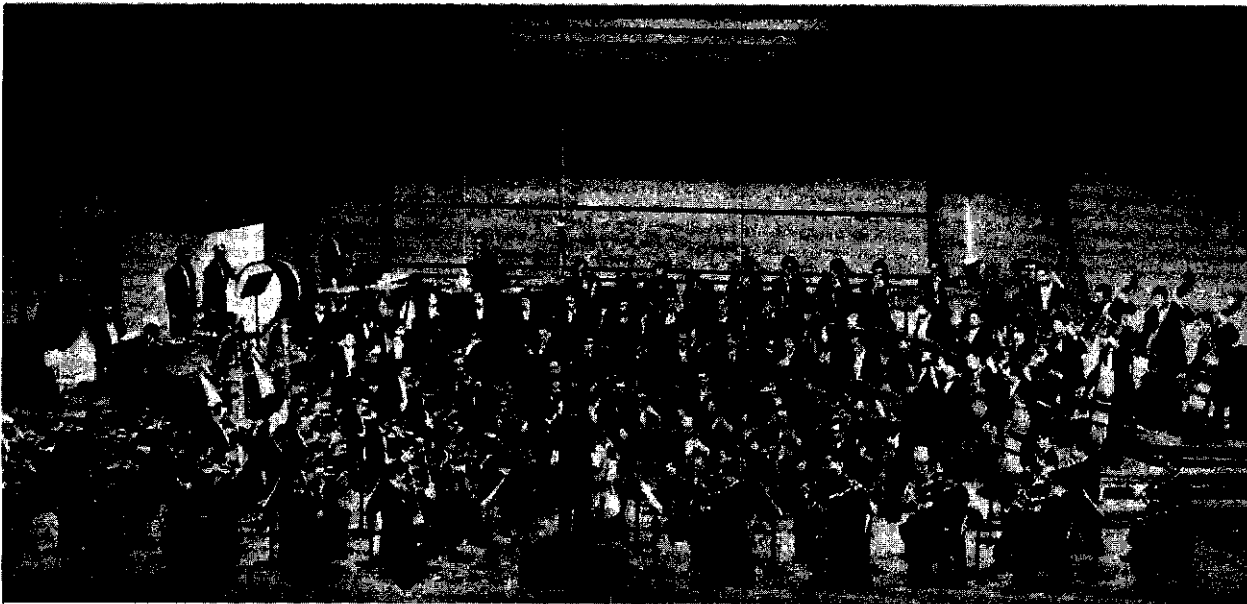

کتابخانه ملی و اسناد ملی

موسیقی و موسیقیدانان در زاین
و ادوات موسیقی در این سرزمین

هنری فردی را تشجیع و تشویق کند. در ۱۹۷۰ فستیوال اوزاکا که با ارتباط با نمایش جهانی ژاپنی در این شهر برپا گشت ۸۳ برنامه با ۳۰ برنامه گونه‌گون ارکستری، موسیقی مجلسی، باله، رسیتال و درامهای صحنه‌ای را در بر می‌گرفت. موسیقیدانان ژاپنی خود نیز برنامه‌هایی بیش از گذشته در خارج از کشور به اجرا درمی‌آورند که برایشان شهرت جهانی به بار می‌آورد.

سه ارکستر به نامهای NHK (مؤسسه سخن‌پراکنی ژاپن) ارکستر سنفینیک، و فیل هارمونیک یومیوری نیپون (yomiuri nippon) و فیل هارمونیک ژاپن سفرهای موفقت‌آمیزی به اروپا، آمریکا، آمریکای لاتین و آسیای جنوبی کرده‌اند.

یکی از قدیمی‌ترین اشکال موسیقی ژاپن که هنوز در دربار پادشاهی و در برخی از معابد شینتو (shintō) محفوظ مانده است، گاگاکو (gagaku) موسیقی و رقص درباری خوانده می‌شود.

این نوع موسیقی از قرن هشتم از خاندان سلطنتی تانگ (tang) که موسیقی کهن ایرانی، هند و کره را در بر می‌گرفت، ریشه پیدا کرده است.

درواقع این شکل از موسیقی آیینهای دینی را تا حد رفیعی درخشش می‌داد.

آیین گاگاکو هرچند وقت یک‌بار در ژین برپا می‌گشت و موسیقیدانان درباری موسیقی این مراسم را در دو فرصت به اجرا درمی‌آوردند: فرصت اول در ۱۹۵۹ در ممالک متحده و فرصت دوم در ۱۹۷۰ در اروپا.

رهبران نیز توجه خود را به خارج معطوف داشته‌اند، از جمله سی‌جی اوزاوا (seigi ozawa) برجسته‌ترین رهبر پیشین ارکستر سنفینیک و مدیر تورنتو Toronto (کانادا)

آثار رپرتوار ارکستری مغرب زمین بخش عمده‌ای را در زندگی موسیقی سنتی ژاپن با سازهای شامیسن Shamisen و یا سامیسن Samisen (سازای عودمانند و زخمه‌ای یا زهی) و شاکوهاچی shakuhachi (فلوتی از نی) و یا کوتو Koto (سازای زهی شبیه سنتور یا قانون معمولا با یازده سیم افقی که با سه پلکتروم plectrum یا مضراب، ساییدن شست و دو انگشت به صدا درمی‌آید) ایفا می‌کند.

در نیمه قرن ۱۹ موسیقی غربی پا به پای موسیقی سنتی ژاپن بسط و گسترش یافت و از ۱۸۷۰ دانش‌آموزان مدارس ابتدایی با موسیقی غربی آشنایی پیدا کردند.

هر شکلی از موسیقی غربی امروزه در ژاپن تصنیف و نواخته می‌شود. توکیو شش ارکستر سنفینیک ثابت و دائم دارد و در دیگر نواحی کانزایی (kansai) سایر ارکسترها هم فعالیت می‌کنند.

هفت کنسرواتوار در توکیو به ارائه آثار برجسته موسیقیدانان مشغولند و آکادمیهای رقص نیز در آموزش باله همت گمارده‌اند.

کنسرتها، رسیتالها و اجرای اپراها و باله‌ها تماشاگران زیادی را به خود جلب می‌کنند و آثاری از باخ گرفته تا آهنگسازان مدرن در ژاپن به اجرا درمی‌آیند و سالیانه جوایزی نیز به این گروه از موسیقیدانان تعلق می‌گیرد.

همه‌ساله موسیقیدانهای خارجی برای اجرای برنامه‌هایی چند به این کشور سفر می‌کنند به‌گونه‌ای که ارکسترهای خارجی، تکنوازان، رهبران، و گروههای اپرا را در خود جای می‌دهد.

هر بهار بسیاری از موسیقیدانان برجسته دنیا و آنسامبلها به ژاپن می‌آیند تا در فستیوال بین‌المللی اوزاکا شرکت جویند که این خود نوعی رخدادهای هنری در آسیا به‌شمار می‌آید.

این فستیوال که در ۱۹۵۸ گشایش یافت، بر آن بود تا مبادلات فرهنگی بین‌المللی را رونق دهد و استعدادهای

است که اخیراً رهبری ارکستر سنفینیک سان فرانسیسکو را در ایالت متحده بر عهده گرفته است.

با این همه اشکال موسیقی کلاسیک در ژاپن در بوته فراموشی نیفتاده است، به گونه‌ای که موسیقی ژاپنی در سنت کهن خود آنسامیل نیپونیا (Nipponia) را در ۱۹۶۴ تشکیل داد و تک‌نوازان و آهنگسازان برجسته‌ای را عرضه داشت.

ارکستر مجلسی ژاپن مرکب از سازهای بادی، زهی و ضربی نیز در این کشور از رونق چشمگیر برخوردار است که به سبک کمپوزسیونهای غربی ارائه می‌شود.

امروزه موسیقی جاز نیز همانند قصاید سنتی و کهن ژاپن از محبوبیت ویژه‌ای برخوردار است.

در دائره‌المعارف کلمبیا آمده است: موسیقی ژاپنی از دیگر کشورها به عاریت گرفته شده است، به‌ویژه از چین. اشکال موسیقی روحانی این دیار عبارتند از گاگاکو که در قرن پنجم پس از میلاد و سرودهای روحانی بودیستی در قرن ششم و بو گاکو (موسیقی رقص تشریفاتی در قرن هفتم و کاگورا (Kagura) موسیقی بومی ژاپن به‌ویژه موسیقی آوازی برای اجرا در مراسم و برپایی آیینهای مذهبی رایج بوده است.

از لحاظ تاریخی میان موسیقی روحانی و غیرروحانی موسیقی درام نوجای می‌گیرد. در واقع موسیقی غیرروحانی به موسیقی وارداتی قرن ۱۶ بازمی‌گردد.

گامهای (Scale) ژاپنی همگی به‌گونه پنج پرده (five tone) ارائه می‌شوند و گامهایی که از چین نشأت گرفته‌اند بدون نیم‌پرده حضور پیدا می‌کنند.

هارمونی به‌گونه‌ای که ما از آن انتظار داریم در موسیقی ژاپنی وجود ندارد. ریتم در موسیقی متن یا اشکال گونه‌گون طبلها عرضه می‌شود که به گوش غربیها غیر قابل تمیز است.

اما ادوات موسیقی ژاپنی

ساز شیبه عود یا بالالایکا Balalaika با سه سیم که گردنی دراز دارد و بدنه‌ای چهارگوش از چوب. این بدنه را پوستی (معمولاً پوست گربه) در بالا و پایین می‌پوشاند. مضرابی تبر مانند و بزرگ از عاج بر سه سیم آن زخمه می‌زند.

این ساز از بدنه تا دسته تقریباً سه فوت درازا دارد و به اندازه‌های مختلف ساخته می‌شود.

شامیسن اساساً با همراهی خوانندگان نواخته می‌شود و گاه یک یا دو شامیسن خواننده را همراهی می‌کند.

در واقع این ساز یکی از ادوات بسیار مهم موسیقی ژاپنی به‌شمار می‌آید و در درامهای کابوکی Kabuki و بونراکو Bunraku و بویو Buyo در رقصهای کلاسیک آنها نقش مهمی ایفا می‌کند.

فلوتی ژاپنی با چهار سوراخ برای انگشتان و یک سوراخ برای شست. این ساز اندازه‌های مختلفی دارد و از نی‌های ضخیم ساخته می‌شود. نوازنده این ساز می‌تواند صداهای گونه‌گونی را از آن بیرون دهد.

شاکوهاچی در گذشته به کشیشهای فرقه ذن Zen پیش از دوره بازگشت حیات ادبی می‌جی (Meiji) اختصاص می‌یافت. این ساز که همپا با سازهای دیگر کشورها بسط و گسترش یافت، به‌خاطر صدای باشکوهی که از چوب آن نشأت می‌گیرد، توجه موسیقیدانان ژاپنی را به خود جلب می‌کند.

ساز زهی به شکل سنتور یا قانون که معمولاً ۱۳ سیم دارد و به‌طور افقی قرار می‌گیرد و به وسیله سه انگشت (دو انگشت و یک شست) نواخته می‌شود. کوتو شاید رایج‌ترین ساز ژاپنی باشد که به‌طور سلو یا تکنوازی در کار گرفته می‌شود و بیشتر در بویو و رقصهای کلاسیک مورد استفاده قرار می‌گیرد و در آیینهای گروهی نقش عمده‌ای بر عهده دارد.

عود ژاپنی با گردنی کوتاه و چهار سیم که با مضراب نواخته می‌شود. بیوا از پیبای Pyiba چینی اخذ شده و نشأت گرفته است.

موسیقیدانان معاصر ژاپن

متولد (۱۹۲۹) شاگرد جان کیج J.cage آهنگساز، نوازنده پیانو و نویسنده امریکایی و گزناکیس Xenakis آهنگساز رومانی - یونانی.

موسیقی برای زنگها (ادوات سنگی و بطریهای شیشه‌ای در چهار کانال) و موسیقی برای کلارینت، ترومپت، ترومبون و توبا از آثار این موسیقیدان است.

نخستین کار نوازندگی خود را در باسل Basle و در کنسرتوی بلاپارتوک برای ویولا و ارکستر به معرض تماشا گذاشت. نوازندگی فوکال در نظر شنوندگان آن‌قدر عجیب می‌نمود که دیدند که او به جای ویولن، ویولا می‌نوازد.

تکنیک فوکال در نواختن ویولا آن‌چنان چشمگیر بود که خود بارتوک سهم نواختن ویولا را در کنسرتو غیرممکن دانست. اما فوکال به‌خوبی و استادانه توانست از عهده نقش خود برآید.

البته مسبوق به سابقه بوده است که یک نوازنده ویلن بعد به نواختن ویولا روی آورده باشد، اما باید درباره فوکال جور دیگری داوری کرد. در آن زمان که فوکال تحصیل

timento (فرمی نه زیاد جدی و معمولاً برای یک گروه کوچک از نوازندگان سازها در چند موومان) برای ده ساز، تون پلروما Tonepleroma برای سازهای ضربی و بادی.

(متولد ۱۹۳۵)، شاگرد فن کارایان در برلین و رهبر ارکستر سنفینیک تورونتو (۱۹۶۵-۷۰) و ارکستر سنفینیک سان فرانسیسکو (۱۹۶۹-۷۶) ارکستر سنفینیک بوستون از ۱۹۷۳.

(متولد ۱۹۳۰) آهنگساز خودآموخته، مصنف قدمهای نوامبر شماره ۱ (November Steps no 1) برای سازهای شاکو shaku، بیوا Biwa (سازهای ژاپنی) و ارکستر و رکویتم برای سازهای زهی. کورال آیلند جزیره مرجان (coral Island) برای سوپرانو و ارکستر.

(متولد ۱۹۴۷) نوازنده سازهای ضربی (تکنواز در موسیقی مدرن) و آهنگساز (پریسمها Prisma) برای تکنوازی سازهای ضربی. یاماش، تا در تئاتر نیز فعالیت دارد و «انسامبل بودای سرخ» خود را کارگردانی کرده است.

(متولد ۱۹۰۷) شاگرد تجربین Tecerepin آهنگساز روس. متامورفیس Metamorphosis بر اساس یک ملودی قدیمی ژاپنی برای سوپرانو و ارکستر، دو کنسرتو برای پیانو و آوازا از ساخته‌های این آهنگساز ژاپنی است.

موسیقی می‌کرد، نوازندگی ویولا در ژاپن شگفت‌آور و نامانوس به‌نظر می‌آمد. حتی در آکادمی موسیقی توهو Toho معلمی برای تعلیم این ساز وجود نداشت. اما با اینکه فوکال نوازنده چیره‌دستی در نواختن ویولن بود، گاه او را فرامی‌خواندند تا در ارکستر توهو ویولا بنوازد.

فوکال در آثار ماکس رگر M. Reger آهنگساز آلمانی، جورج انسکو G. Enescu نوازنده و آهنگساز رومانیایی و بنجامین بریتن B. Britten آهنگساز انگلیسی و هانس ورنر هنتس Hans Werner Henze آهنگساز آلمانی نیز ویولا نواخته است.

شاگرد کارل اورف C. Orff آهنگساز آلمانی در مونیخ (همین‌طور رهبر) آثار این موسیقیدان ژاپنی عبارتند از اپراها، باله‌ها، پوئم سنفینیک یاما، Yama موسیقی برای صحنه و فیلم.

(برادر ایشی‌کو) که در برلین غربی تحصیل موسیقی کرد و بعد در این شهر اقامت گزید. برخی از آثار او با نام کیوسو Kyo-so برای سازهای ضربی و ارکستر و لا-سن ۲ Lansen II برای تکنوازی ویولونسل و چند ساز ژاپنی از جمله نوکلئوس Nucleus برای بیوا Biwa، هارپ، شاکوهاچی و فلوت عرضه شده‌اند.

(متولد ۱۹۲۹) آهنگساز ژاپنی که تحصیلات موسیقی خود را در توکیو و پاریس به اتمام رسانید. با کانال Bacchnal برای ارکستر، دایور تیمنتو Diver-